

Umhverfisstofnun

Environment and Food Agency of Iceland

• Suðurlandsbraut 24
15 - 108 Reykjavík, Island

☎ (+354) 591 2000

Fax (+354) 591 2010

umhverfisstofnun@ust.is

www.umhverfisstofnun.is

Alþingi - Umhverfisnefnd
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

16. apríl 2003

Tilvísun: UST20030300162/tb

Frumvarp til laga um verndun Mývatns og Laxár í Suður-Þingeyjarsýslu

Vísað er í bréf frá Alþingi, dags. 18. mars sl., þar sem óskað er eftir umsögn Umhverfisstofnunar um frumvarp til laga um verndun Mývatns og Laxár í Suður-Þingeyjarsýslu sem nefnd skipuð af umhverfisráðherra hefur unnið. Hjálagt er umsögn Umhverfisstofnunar.

Forsaga

Með hliðsjón af breytingum sem hafa orðið á stjórnsýslu náttúruverndarmála m.a. með nýjum lögum um náttúruvernd nr. 44/1999, skipulagslögum og lögum um mat á umhverfisáhrifum var ákveðið að endurskoða lög um verndun Mývatns og Laxár. Skipuð var framangreind nefnd sem m.a. forstjóri Náttúruverndar ríkisins og formaður Náttúruvannsóknastöðvarinnar við Mývatn áttu sæti í. Nefndin skilaði drögum að nýju frumvarpi sem hér er til umsagnar. Samkomulag náðist að mestu um framangreint frumvarp en þáverandi forstjóri Náttúruverndar ríkisins, Árni Bragason, og formaður Náttúruvannsóknastöðvarinnar við Mývatn, Gísli Már Gíslason, létu bóka að þeir kysu að bætt yrði við texta í 2. mgr. í ákvæði til bráðabirgða II sem fjallar um heimildir til framkvæmda meðan á friðlýsingarferli stendur á svæðum sem umhverfisráðherra hefur tilkynnt að friðlýsa skuli samkvæmt fyrrgreindu bráðabirgðaákvæði. Textinn er eftirfarandi: "*Skylt er að leita leyfis Náttúruverndar ríkisins áður en veitt er framkvæmda- eða byggingarleyfi á landsvæðum sem tilkynnt hefur verið um að áformað sé að friðlýsa samkvæmt ofangreindu.*" Í greinargerð með frumvarpinu þar sem fjallað er um ákvæði til bráðabirgða II kemur skýrt fram vilji flutningsmanna en þar segir: "*Ekki er gert ráð fyrir að farið verði í framkvæmdir á þeim svæðum og því er nauðsynlegt að sveitarstjórn hafi fullt samráð við umhverfisráðuneytið áður en veitt er framkvæmda- eða byggingarleyfi skv. 27. gr. skipulags- og byggingarlaga, nr. 73/1997, á þeim svæðum sem fyrirhugað er að friðlýsa.*" Þar sem fyrrgreind bókun gerir lagatextann skýrari leggur Umhverfisstofnun til að henni verð bætt inn í lagatextann.

Breytingar er varða vernd á lífríki

Með framangreindu frumvarpi er lífríki Mývatns og Laxár tryggt á sama hátt og jafnvel betur en verið hefur s.s. með því að sett er í lög in ákvæði um gerð verndaráætlunar fyrir vatnasvið Mývatns og Laxár sbr. 6. gr. frumvarpsins.

Breytingar er varða vernd jarðmyndana og landslags

Almennt er viðurkennt að jarðmyndanir og landslag í Mývatnssveit eigi fáa sinn líka. Með framangreindu frumvarpi er friðlýsingu aflétt af Skútustaðahreppi sem heild að undanskildu votlendissvæði og verndun vatnasviðs. Umhverfisstofnun bendir á að friðlýsingarferli getur tekið mörg ár og vegna mismunandi hagsmuna ekki náð fram að ganga. Sérstaklega á þetta við þegar landeigendur eru margir svo sem bæði einkaaðilar, sveitafélög og ríki. Umhverfisstofnun telur því brýnt að leita þurfi leyfis Umhverfisstofnunar til framkvæmda á þeim svæðum sem tilkynnt verður um að til standi að friðlýsa sbr. bráðabirgðaákvæði II. Best væri að ákveða strax friðlýsingu einstakra svæða og ætti það ekki að vera íþyngjandi á nokkurn hátt frá því sem nú er með lögum um verndun Mývatns og Laxár sem taka til alls Skútustaðahrepps.

Breytingar þær sem koma fram í nefndu frumvarpi hafa þau áhrif að dregið er úr vernd jarðmyndana í Skútustaðahreppi sem bundin er í lögum og telur Umhverfisstofnun að slíkt sé afturför. Á undanförunum árum hefur verið reynt að draga fram verndun jarðmyndana. Jarðmyndanir hafa til að mynda ekki sömu alþjóðlegu vernd og lífríki. Stofnunin bendir á að verið er að vinna að skilgreiningu á jarðmyndunum og verndargildi þeirra á Íslandi og á vegum Norrænu ráðherranefndarinnar hefur sérstaklega verið fjallað um verndun fjölbreytni jarðmyndana. Sömuleiðis er hafin vinna á þessu sviði á vegum Evrópusambandsins.

Umhverfisstofnun vill í ljósi ofanritaðs nefna hér nokkrar jarðmyndanir sem ætti að telja upp í bráðabirgðaákvæði II í framangreindu frumvarpi og beri að friðlýsa: Leirhnjúkur og Víti (hluti af Mið-Atlantshafshryggnum), Dimmuborgir, Hverfjall, Lúdentaborgir, gervigígur aðrir en Skútustaðagígur sem eru friðlýstir sem náttúruvætti. Einnig þarf að afmarka vel þau eldhraun sem ástæða er til að vernda sem heildir. Einnig má nefna að nokkur svæði í syðri hluta Skútustaðahrepps hafa hátt náttúruverndargildi og ættu að njóta sérstakrar verndar. Sum þeirra eru nú þegar friðlýst svo sem Herðubreiðarlindir og Askja. Oft hefur verið minnst á þjóðgarð eða eldfjallþjóðgarð norðan Vatnajökuls, en þar er einnig mikil útivist og stór víðerni. Verndargildi svæðanna getur því falist í mörgu svo sem jarðfræði, landslagi, útivist, víðerni, lífríki eða öllu þessu. Nægir hér að nefna Kverkfjöll, Trölladyngju, Dyngjufjöll, Kollóttudyngju, Jökulsá á Fjöllum frá jökli að strönd, Ódáðahraun ásamt fyrirtöldum eldfjöllum og svæðum þar í kring o.s.frv. Skoða þarf hvert svæði m.t.t. til þeirra markmiða sem stefnt er að með friðlýsingu.

Umhverfisstofnun bendir einnig á að ekki er til aðalskipulag nema fyrir hluta Skútustaðahrepps en lagabreytingin byggir einmitt á að fyrir hendi sé samþykkt aðalskipulag fyrir allan hreppinn. Aðalskipulagi var frestað á hluta þess svæðis sem nú er innan samþykkt aðalskipulags og fyrir stóran hluta hreppsins er ekki til skipulag. Á mörgum af þeim svæðum sem vísað er í greinargerð með frumvarpinu og eru í verndarflokki I og II á náttúruverndarkorti fyrir Mývatnssveit, hefur ekki verið tekin ákvörðun um verndarsvæði annars vegar og mannvirkjasvæði hins vegar í núverandi skipulagi. En lög um verndun Mývatns og Laxár nr. 36/1974 eru í dag trygging fyrir aðkomu náttúruverndaryfirvalda af svæðum utan aðalskipulags. Það er því nauðsynlegt í nýjum lögum að tryggja aðkomu umhverfis- og náttúruverndaryfirvalda að ákvarðanatöku á svæðum sem falla utan skipulags. Einnig má benda á að það getur orðið erfitt að vinna heildstæða verndaráætlun ef engin vissa er fyrir hendi um hvaða svæði njóti meiri verndar en önnur.

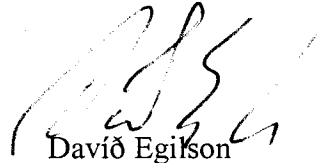
Niðurstaða

Af framangreindum ástæðum og þess sem rakið hefur verið varðandi friðlýsingarferli, stöðu aðalskipulags, náttúruverndaráætlun og mikilvægi landslags og jarðmyndana í Mývatnssveit leggur Umhverfisstofnun eindregið til að annað hvort verði strax ákveðið að friðlýsa ákveðin svæði og þau talin sérstaklega upp í lögunum eða að bætt verði við í 2. mgr. ákvæði til bráðabirgða II framangreindum texta þ.e. að: "*Skylt er að leita leyfis Umhverfisstofnunar áður en veitt er framkvæmda- eða byggingarleyfi á landsvæðum sem tilkynnt hefur verið um að áformað sé að friðlýsa samkvæmt ofangreindu.*" Að öðrn leyti gerir Umhverfisstofnun ekki athugasemdir við framangreint frumvarp.

Virðingarfyllst,

Trausti Baldursson
Sviðsstjóri/fagstjóri

Davíð Egilsson
Forstjóri